

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ
ΛΑΔΙΤΡΟΥ

ΕΝ ΡΩΗΗΣΙ 1935

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΛΑΔΙΤΡΟΥ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΙΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΙ ΕΦΕΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΙ ΕΦΕΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

E.Y.D. ms.K.E.I.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

10. ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ¹

Είνε γνωστόν, ότι ὁ Δημοσθένης² ἔκαλει δχι μόνον τοὺς Μακεδόνας βαρβάρους, ἀλλὰ καὶ τὸν Φίλιππον αὐτὸν, διν καὶ οὗτος εἶχεν ὑπὲρ ἕαυτοῦ τὸ δεδικασμένον, ότι ἵτο "Ἐλλῆν, ἀφ' οὗτοι Ἀργεάδης, ἀπόγονος τοῦ Φιλέλληνος Ἀλεξάνδρου Α', διν οἱ Πανέλληνες ἐν Ὀλυμπίᾳ εἶχον μετ' ἀμφισβήτησιν ἀποδεχθῆ ὡς "Ἐλλῆνα, καθ' ἄ μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος (5, 22)³. Ἐγίνωσκε δὲ βεβαίως καλῶς ὁ Δημοσθένης τὸν Ἡρόδοτον, ἀφ' οὗ ὁρκίζεται εἰς τοὺς Μαραθῶνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς καὶ ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ προκινδυνεύσαντας⁴, ὃν τὴν ἱστορίαν οἱ "Ἐλλῆνες ἔγίνωσκον, ως καὶ ἡμεῖς νῦν, κυρίως ἐκ τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας. Καὶ εἶνε βαρύτερον τὸ σφάλμα τοῦ Δημοσθένους, ότε καὶ τὸν Περδίκκαν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' ἔκαλει βάρβαρον (3, 24)⁵.

"Ἄλλ' ἥδη πρὸ μακροῦ ὁ Abel⁶ παρετίρησεν, ότι αἱ τοιαῦται φητορικαὶ ἐκ πολιτικῆς ἐμπαθείας ἐκφράσεις δὲν ἔχουσιν ἱστορικὸν βάρος. Καὶ ὁ Beloch⁷ φρονεῖ, ότι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν ἐνα δικηγόρον, ως ὁ Δημοσθένης, όταν βεβαιοῖ, ότι οἱ ἀντίκαλοί του ἥ οἱ ἀντίκαλοι τῶν πελατῶν του οὐδενὸς εἴνε ἄξιοι («was er von der Nichtswürdigkeit seiner Gegner oder der Gegner seiner Klienten zu sagen weiß»).

"Ο δὲ Χατζηδάκις οὐχὶ ἄπαξ⁸ συνεφώνησε τούτοις γενικῶς καὶ προέβη περαιτέρω λέγων, ότι βαρβάρους οἱ "Ἐλλῆνες δὲν ὠνόμαζον μόνους τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἀλλογλώσσους ἀλλὰ καὶ τοὺς κατωτέρου πολιτισμοῦ δημοφύλους των, τοιαύτην δο⁹ ἔννοιαν ἀποδίδει εἰς τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Δημοσθένους, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐκ τῆς λοιπῆς παραδόσεως παραθέτει τεκμήρια περὶ τῆς ἐλληνικῆς φυλετικῆς συστάσεως τῶν Μακεδόνων κατὰ τὴν πίστιν τῶν Ἐλλήνων.

"Ἐγὼ δὲν ἀποκρούω τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα, ἀλλὰ φρονῶ, ότι, διν μόνον τοιαύτην προϋπόθεσιν δεχθῶμεν ὑπὸ τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους, σημαίνει, ότι κατη-

¹ Ἀνεκοινώθη ἐν τῷ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν τῇ 28. I. 32.

² Δημ. 9, 81 : «'Ἄλλ' οὐχ ὑπὲρ Φιλίππου καὶ διν ἐκείνος πράττει νῦν, οὐχ οὗτος ἔχουσιν, οὐ μόνον οὐχ "Ἐλληνος ὅντος οὐδὲ προσήκοντος οὐδὲν [τοῖς "Ἐλλησιν], ἀλλ' οὐδὲ βαρβάρου ἐντεῦθεν θεν καλὸν εἰπεῖν, ἀλλ' ὀλέθρου Μακεδόνος, θεν οὐδὲ ἀνδράποδον πρίατό τις ἢν ποτε». Πρβλ. 3, 16. «οὐ βάρβαρος (ὁ Φίλιππος)» : Πρβλ. Δειν. 1, 24. Ισοκρ. 5, 107. Rehdanz-Blass *Demosthenes* I 1893, σ. 10 καὶ indices λ. Ἐλλάς.

³ Πρβλ. Κεραμοπούλου *Μακεδονία καὶ Μακεδόνες* 1930, σ. 31 ἔξ.

⁴ Δημ. 18, 208 ἔξ. Πρβλ. Αἰσχίν. 3, 181. 2, 75.

⁵ Παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Θουκ. 5, 83.

⁶ *Makedonien vor König Philipp* σ. 116. Πρβλ. καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ Δήμιτσα.

⁷ *Griech. Gesch.* 2 ΙΙ σ. 39.

⁸ "Ορα π.χ. Περὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων 1896, σ. 4. *Rev. d. ét. gr.* **XLI**, 1928 σ. 401 ἔξ.

γοροῦμεν αὐτὸν ως κακὸν ρήτορα. Διότι εἶνε κανὼν γενικός, ὅτι καὶ τὰ ἀσφαλῆ ἐπιχειρήματα τοῦ ρήτορος, παντὸς ρήτορος, οἰκονοῦνται, ὅταν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀκουσθῇ ἀντίθετος πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ ἀπίθανος βεβαίωσις· δὲ δῆλος λόγος γίνεται ἀπίθανος. Τοιαύτην δὲ παρεκτροπὴν ἀν εἴχε κάμει κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν δὲ ἐπιφανῆς ρήτωρ, (ἀφ' οὗ κατηγορεῖτο «ώς ὑπερβολάς τινας δυνάμεως λόγων» ποιούμενος Αἰσχίν. II, 34) θὰ εἴχε διορθώσει τὸν λόγον κατὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Τούτου μὴ γενομένου, συνάγομεν, ὅτι εἴχε βάσιν τινὰ λέγων δοσα ἔλεγεν· ἀνευ τούτου θὰ ἥδυνατο ἀνιστάμενός τις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἢ λαμβάνων ἔπειτα τὸν λόγον νὰ διαμαρτυρηθῇ, ὅτι δὲ ρήτωρ ἀπαιτεῖ ἢ ἐμπαίζει τοὺς ἀκροατάς. Τίς ἦτο ἡ ζητουμένη βάσις;

^{ΔΙΕΥΓΕΝΕΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΗΕΛΛΗΝΩΝ} "Ἄλλοτε ἔγραψα¹, ὅτι ἀπὸ τοῦ 11 αἰῶνος π.Χ. περίπου, ὅτε κατῆλθεν εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα τὸ τελευταῖον κῦμα τῶν Ἑλληνικῶν φύλων, ἔχωρίσθησαν ἀπὸ τῶν νοτίων Ἑλλήνων οἱ βόρειοι διὰ τῶν ὁρέων Ὀλύμπου καὶ Καμβουνίων, καὶ ἔζησαν ἕδιον ἐκάτεροι πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον, οἱ μὲν νότιοι γοργῶς βαίνοντες πρὸς τὸν πολιτισμόν, οἱ δὲ βόρειοι λίαν βραδέως. Δὲν συνεκοινώνουν μετ' ἄλληλων, οὐδὲ ἦτο τοῦτο εὔχολον κατὰ τοὺς τότε χρόνους ἐνεκα τῆς Ἑλλείψεως δδῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ τῶν βιορείων. Οἱ ἐπισκέπται ἀπὸ νότου ἦσαν λοιπὸν σπάνιοι πρὸς βιορρᾶν καὶ πάλαι μὲν ἀλλὰ καὶ ἔπειτα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀκμάζοντος πολιτισμοῦ τῶν νοτίων.

"Αν τῷ 341 π.Χ., ὅτε ἀπηγγέλθησαν οἱ ἀνωτέρω λόγοι τοῦ Δημοσθένους, ἔτη δὲ Εὑριπίδης ἢ οἱ ἄλλοι λόγιοι² καὶ καλλιτέχναι (π.χ. ὁ Ζεῦξις), οἵτινες εἴχον ἐπισκεφθῆ τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχελάου καὶ εἴχον γνωρίσει τὸν Μακεδονικὸν λαὸν ἐγγύθεν, ἀν ἔτιδες οἱ πρεσβευταὶ οἱ σταλέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν Περδίκκαν τὸν πατέρα τοῦ Ἀρχελάου δὲλλοτε³ ἢ ὅσοι ἔτυχε νὰ πολεμήσωσιν τότε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας (Θουκ. 1, 61. 6. 7. 2, 29), ἀν ἔτη δὲ Ἰφικράτης δὲ μεταβὰς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Μακεδονίας (Αἰσχίν. 2, 27 ἔξ.), ἀν ὑπῆρχον πολλοὶ γνωρίσαντες καλῶς δποιός τις τὴν φυλὴν καὶ τὴν γλῶσσαν ἦτο δὲ τιμηθεὶς καὶ ἔνεισθεὶς τῷ 363 ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Μακεδῶν ἐκ Πελαγονίας Μενέλαιος⁴ καὶ ἔνεθυμοῦντο αὐτόν, θὰ ἥδυνατο νὰ ἀκουσθῇ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀντίρρησίς τις. Νῦν ὑπῆρχον δὲ Αἰσχίνης καὶ οἱ λοιποὶ πρὸς Φύλιππον συμπρέσβεις, οἵτινες εἴχον γνωρίσει (346) ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Μακεδονικὸν λαὸν καὶ ἔβεβαίουν, ὅτι εἶνε δὲ Φύλιππος Ἑλληνικώτατος ἀνὴρ (Δημ. 19, 308). "Άλλὰ τίνα δύναμιν εἴχεν ἢ μαρτυρία τόσον ἀπροσφόρου μάρτυρος, οἷος δὲ ἀντίπαλος Αἰσχίνης, ἀφ' οὗ μάλιστα ἀνῆκεν οὗτος εἰς τὴν ἀντίθετον τῷ Δημοσθένει πολιτικὴν μερίδα, πρὸς ἣν ἦμφεσβητεῖτο πᾶν ζήτημα σχέσιν ἔχον μὲ τοὺς Μακεδόνας; Δὲν μένει λοιπὸν ἀλλο τι ἢ ἢ καλὴ πίστις τοῦ Δημοσθένους, ὅστις μεταβὰς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φιλίππου ως πρέσβυς εἴχε γνωρίσει τὸν Μακεδονικὸν λαὸν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὴν φυλετικὴν ἢ ἐθνικὴν αὐτοῦ σύστασιν.

¹ Μακεδονία κ. Μακεδόνες 22, 25 ἔξ. ΑΕ 1927-8, 79 ἔξ. 81. 100. 108. Ἑλληνικὰ B, 105.

² Ανδοχ. 2, 11. Dittenberger *Sylloge*³ 104.

³ Dittenberger, *Sylloge*¹ 75. Προβλ. ἀριθ. 89. 157, Geyer, *Makedonien bis u. Thronbest. Philipps II.* 1980. Θουκ. 4, 182.

⁴ Δήμιτσα Μακεδον. Γ' σ. 287. Dittenberger *Sylloge*³ 174. Προβλ. 177. Belech. *Griech. Gesch.*³ III II σ. 76.

‘Αλλ’ εἰς τὴν καλὴν πίστιν τοῦ Δημοσθένους ἀντιτάσσεται ἡ καλὴ πίστις τοῦ Αἰσχίνου. Τί μένει λοιπὸν ἄλλο πλὴν τῆς ἀλυγίστου ἐπιμονῆς τοῦ Δημοσθένους;

‘Ημεῖς ἔχομεν νῦν ὡς βάσιν, δσα ἐγράφησαν καὶ ὑπὸ τοῦ Hoffmann¹ καὶ ὑπὸ τοῦ Beloch (ξ. ἀ.) καὶ ὑπὸ τοῦ Χατζηδάκι (ξ. ἀ.) καὶ ὑπὸ τοῦ Heurtley² καὶ ὑπὸ τοῦ Geyer (ξ. ἀ.) καὶ ὑπὸ ἄλλων καὶ ὑπὸ ἐμοῦ³, καθ’ ἂν οἱ Μακεδόνες ἦσαν “Ελλήνες τὸ αἷμα καὶ τὴν γλῶσσαν, ἥτοι ιδμόφυλοι καὶ ὅμογλωσσοι τοῖς νοτίοις Ελλησι.

‘Ο Δημοσθένης, ἀκολουθῶν τὴν γνωστὴν ἀντιμακεδονικὴν πολιτικήν, εἶχε συμφέρον νὰ διαβάλῃ τὸν ἀντίπαλον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ἀθηναίων, καὶ συγχρούεται θεμελιωδῶς καὶ πρὸς τὰς γνώμας ἄλλων ἀρχαίων μαρτύρων καὶ πρὸς τὰ πορίσματα τῶν ἀνωτέρω γεωτέρων μελετημάτων⁴, ἐν οἷς ἀναλύονται αὗται. Ισχυρίζεται ρητῶς, α’) δτι δ Φίλιππος δὲν εἶνε “Ελλην, β’) δὲν εἶνε συγγενὴς τῶν Ελλήνων οὐδόλως, γ’) δὲν εἶνε μόνον καὶ ἀπλῶς βάρβαρος — ὑπάρχουσι καὶ βάρβαροι ἄξιοι τιμῆς —, ἄλλα δ’) βάρβαρος οὐδενὸς ἄξιος — δλεθρος — ἐκ χώρας, ἐξ ἣς οὐδὲ ἀνδράποδον θὰ ἥθελε νὰ προμηθευθῇ τις⁵.

‘Ἐνταῦθα λοιπὸν δὲν πρόκειται ἐν συνόλῳ, νομίζω, περὶ καταφρονήσεως πρὸς ἔλληνικὴν φυλὴν τυπικῶς μὴ μετέχουσαν τῆς ἔλληνικῆς ἀμφικτυονίας⁶ ἢ οὖσαν ἐν κατωτέρᾳ βαθμίδι πολιτισμοῦ, ἄλλα περὶ μεγίστης ὑβρεως κατὰ λαοῦ, ὃν θέτει κατωτέρω καὶ τῶν κατωτάτων δούλων, καὶ παριστάνει δύντως ὡς «nichtswürdig» (Beloch).

‘Αλλὰ καὶ ἀν μὴ ἀποβλέψωμεν πρὸς τὴν τελευταίαν (δ) ἐπίτασιν τῆς κατηγορίας ὡς φανερὰν ρητορικὴν ὑπερβολὴν, πάλιν μένουσιν οἱ ἄλλοι ίσχυρισμοί, οἵτινες δὰ εἶνε καὶ οἱ ἐνδιαφέροντες ἡμᾶς. Ποῦ στηρίζονται οὗτοι μετὰ τὰ εἰρημένα, πῶς ἡτο δυνατὸν νὰ γίνωσι πιστευτοί, νὰ μὴ ἐγείρωσιν ἀντιρρήσεις, νὰ μὴ βλάψωσι τὴν πιθανότητα τῶν συμφραζομένων, νὰ μὴ μειώσωσι τὴν εἰλικρίνειαν τῶν συμβουλῶν τοῦ ρήτορος, ἄλλα νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ, νὰ γίνωσι πρὸς τοὺς σκοπούς αὐτοῦ λυσιτελεῖς καὶ τελεσφόροι;

Πιστεύω, δτι δ Δημοσθένης ἀγορεύων ἔκτιζεν ἐπὶ ἄλλων προϋποθέσεων, ἐπὶ ἄλλων γνώσεων, ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀκροατῶν του.

‘Απὸ τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ. ἡ προσοχὴ τῶν Ἀθηναίων (Κίμων) εἶχε στραφῆ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, τὴν Χαλκιδικήν, τὴν περὶ τὸν Στρυμόνα καὶ τὸ Πάγγαιον δρός χώραν, ἵστη μόνα τὰ παράλια κατείχοντο ὑπὸ ἔλληνικῶν ἀποικιῶν, τὰ δὲ μεσόγεια κατωκοῦντο μόνον ὑπὸ Θρακῶν, ἔκτεινομένων δμως καὶ εἰς τὰ παράλια, ἔνθα καὶ ἄλλαι φυλαὶ μὴ ἔλληνικαὶ ἀνεμειγνύοντο⁷. Ἐπὶ Περικλέους καταλαμβάνεται ἡ Θρακικὴ Χερσόνησος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, κτίζεται παρὰ τὸν Στρυ-

¹ Die Makedonen, ihre Sprache und ihr Volkstum 1906.

² Annual of the Br. School at Athens 1926-7, 1927-8.

³ ξ. ἀ. καὶ Αρχ. Ἐφ. 1927-8, 41 ἐξ.

⁴ Πρβλ. καὶ Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 6, 1931, σ. 815 σημ.

⁵ Η περὶ ἀνδραπόδου προσθήκη παραβληθήτω πρὸς τὸν Ἀριστοτ. πολιτ. 1, 126 5α, 28.

⁶ Χατζηδάκις, Ημερολ. Μεγ. Ἐλλάδος 1925 97 ἐξ.

⁷ Ἡρόδ. 1, 57. Θουκ. 4, 109. Πρβλ. Κεραμόπουλος ΑΕ 1927-8 σ. 211 ἐξ.

μόνα ἡ Ἀμφίπολις καὶ ἡ Βρέα, ὃν αὕτη εἶνε διάφορος τῆς Ἀμφιπόλεως¹, ἀρχεται δὲ ἡ ἔχθρα μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας². Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, μεταξὺ τῶν ἀφορμῶν τοῦ ὅποιου εἶνε καὶ τὸ ζήτημα τῆς Ποτειδαίας, διεξάγεται ἐν μέρει εἰς τὴν Χαλκιδικὴν (πρβλ. π.χ. Θουκ. 1 57 ἔξ.) καὶ τὴν Ἀμφίπολιν³ μετεχόντων αὐτοῦ καὶ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας. Οὗτω δὲ αὐξάνεται μέγα τὸ ζήτημα τῆς κατοχῆς τῶν περὶ τὸν Στρυμόνα καὶ κατὰ τὴν Χαλκιδικὴν χωρῶν, μέχρις ὅτου ἐπὶ Φιλίππου ἐντείνεται, ἐκτείνεται καὶ καταλήγει ὁ ἄγων ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων. Ἀλλὰ καθ' ἀπαντα τὸν μέχρι τοῦ 338 χρόνον οἱ Ἀθηναῖοι εἴτε φορολογοῦντες εἴτε διοικοῦντες τὰς χώρας ἔκείνας, ἐνθα εἶχεν ἐπεκταῖται τὸ κράτος τῆς Μακεδονίας ἥδη ἀπὸ τοῦ Ἀλεξανδρου πρώτου 479 π.Χ.⁴, εἴτε στρατευόμενοι καὶ πολεμοῦντες ὑπὲρ αὐτῶν ἐγνώριζον μόνον τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἥσαν τὰ «ἐπὶ Θράκης» ἐνταῦθα κατώκουν Θράκες ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόγλωσσοι, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, οἵτινες καίπερ διμιλοῦντες καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπὶ Θουκυδίδου, ἐβράδυναν δμως ἐπὶ αἰώνας νὰ ἔξελληνισθῶσι τελείως. Τοῦτον τὸν λαὸν ἐγνώρισαν ἐν Μακεδονίᾳ δοσοι Ἀθηναῖοι μετέβαινον ἔκεισε εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἀποικίας, καὶ ὁ λαὸς οὗτος ἥτο ὅντως βάρβαρος ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ, ἢν εἶχεν ἡ λέξις παρὰ τοὺς ἀρχαῖοις. Ἐφ' δοσον δὲ δὲν κατώκει τὰς ἀθηναϊκὰς ἀποικίας, ἀνήκεν εἰς τὸ κράτος τῆς Μακεδονίας· διότι καὶ ἡ Βοιωτία καὶ ἡ Μυγδονία καὶ οἱ Ἡδῶνες καὶ ἡ Γρηστωνία καὶ ἡ Βισαλτία ἀνήκον εἰς αὐτό· «τὸ δὲ ἐξύμπαν Μακεδονία καλεῖται» (Θουκ. 2, 99, 6). Ἐπομένως ὃν μὲν ἥθελέ τις νὰ λέγῃ περὶ αὐτῶν ὡς φυλῆς, ἥδύνατο νὰ δνομάζῃ αὐτοὺς Θράκας, ὃν δὲ παρέφερεν αὐτοὺς ὡς μέρος δηλωτικὸν τοῦ κράτους, εἰς ὁ ἀνήκον, ἥδύνατο νὰ καλῇ αὐτοὺς Μακεδόνας. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐπραττεν ὁ Δημοσθένης καὶ ἥτο σύμφωνος πρὸς τὴν γνῶσιν, ἢν εἶχεν ὁ ἀκροώμενος αὐτοῦ δῆμος τῶν Ἀθηναίων περὶ τῆς Μακεδονίας, δοσην ἐγνώριζεν.

Πόσην δμως πίστιν εἶχεν ὁ Δημοσθένης, δτι ἐλεγε τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν, δεικνύει αὐτός, δτε περὶ τοῦ Αἰσχίνου λέγει 19, 24 ἔξ. «ἐλθὼν δὲ ἔκεισε (εἰς Πελοπόννησον) ἄττα μέν ποτε διελέχθη (ὁ Αἰσχίνης) καὶ ἐδημηγόρησεν, αὐτὸς ὃν εἰδείη, ἀδὲ ἀπήγγειλε πρὸς ὑμᾶς, ὑμεῖς οἴδετε μέμνησμε πάντες βάρβαρον τε γὰρ πολλάκις καὶ ἀλάστορα τὸν Φίλιππον ἀποκαλῶν ἐδημηγόρει» . . . Ἀν δὲ Φίλιππος ἥτο ὅντως βάρβαρος, τίνα σημασίαν θὰ εἴχε τὸ νὰ λέγῃ ὁ Αἰσχίνης τὰ πρέποντα; Ἀλλὰ σκοπὸς τοῦ Δημοσθένους ἥτο νὰ δείξῃ, δτι, ἐν ὃ δὲ οἱ Αἰσχίνιοι πρὸι μεταβῆ εἰς Μακεδονίαν ἥτο, ὡς καλὸς πατριώτης, πρόθυμος νὰ φυάνῃ εἰς πᾶσαν ὑπερβολὴν ἐκφράσεως, εἰς πᾶσαν ὕβριν κατὰ τῶν ἔχθρῶν, ἐπειτα δμως, ἀφ' οὗ μετέβη εἰς Μακεδονίαν καὶ ἐγνώρισε τὸν λαὸν καὶ τὸν βασιλέα του, δὲν ἐπραττε τοιαύτας ὑπερβολάς, ὡς μὴ χρησίμους βεβαίως. Ἀπέφευγε νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐξετέλεσεν ἔκει τὸ καθῆκόν του, ὡς διηγεῖται αὐτὸς (Αἰσχίν. 2, 25 ἔξ.), καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας

¹ Πρβλ. Beloch II 1 198 ἔξ.

² Geyer ε. δ. 56 ἔξ.

³ Θουκ. 4, 102 ἔξ. Dittenberger *Sylloge* 77.

⁴ Θουκ. 2, 99. πρβλ. τὰ ἐμὰ AE 1927-8, σ. 76. Μακεδονία καὶ Μακεδόνες 10. Geyer ε. δ. σ. 46, ἐνθα καὶ τίνα ἀπίθανα περὶ ἐπεκτάσεως τῶν Περσῶν τοῦ Ξέρξου εἰς τὰ ΒΔ τῆς Μακεδονίας.

έλεγεν «είναι τε τὸν Φίλιππον αὐτόν . . . ἐλληνικώτατον ἀνθρώπων, δεινότατον λέγειν, φιλαθηναιότατον» ως βεβαιοῦ δ Δημοσθένης 19, 308.

Άλλ' οἱ Αθηναῖοι δὲν εἶχον ἐπισκεφθῆ τὴν κυρίως Μακεδονίαν· ὁ δῆμος ἔγνωριζεν, ως ἐρεήθη ἥδη, τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, ἥτις κατφκεῖτο ὅντως ὑπὸ Θρακῶν βαρβάρων καὶ ἀλλογλώσσων. Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ δήμου γνωριμίαν τούτων ἐστήριζεν δ Δημοσθένης τὴν ὑβριστικὴν αὐτοῦ βεβαίωσιν, διὶ οἱ Μακεδόνες ἥσαν βάρβαροι, χωρὶς να διακρίνῃ σαφῶς τίνας Μακεδόνας εἶχεν ἐν νῷ αὐτὸς καὶ τίνας ἀνίστα ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀκροατῶν του. "Αν σήμερον λαός τις ἔγνωριζε περιοχήν τινα τῆς Μακεδονίας ἀποτελουμένην ἐκ Κουτσοβλαχικῶν χωρίων «διγλώσσων» καὶ πρὸ τοῦ λαοῦ τούτου ρήτωρ τις ἐβεβαίου διὶ δλη ἡ Μακεδονία εἴνε Κουτσοβλαχική, θὰ ἔλεγεν οὗτος τόσην ἀλήθειαν δσην καὶ δ Δημοσθένης πάλαι.

Θὰ ἔλεγε βεβαίως περισσοτέραν ἀλήθειαν δ Δημοσθένης, ἀν ἰσχυρίζετο ἀπλῶς, διὶ δὲν θεωρεῖ αὐτοὺς "Ἐλληνας, διότι δὲν μετεῖχον τῆς ἐλληνικῆς κατὰ τὴν δμηρικὴν Φυιωτικὴν Ἐλλάδα ἀμφικτυονίας, τῆς Πυλαίας, ἣν ἀναμειγνύει ἐν 19, 327, ἄλλα καὶ ἔκει εἴνε δημοκοπικῶς ἀσυφῆς· διότι λέγει: «οἱ μὲν δντες Ἀμφικτύονες τρεύγουσι καὶ ἔξελήλανται (οἱ Φωκεῖς δηλ.), καὶ ἀνάστατος αὐτῶν ἡ χώρα γέγονεν, οἱ δούδεπωπετ' ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ γενόμενοι, Μακεδόνες καὶ βάρβαροι, νῦν [Ἀμφικτύονες] εἴναι βιάζονται». "Αν ἔλειπεν ἔκεινο τὸ «καὶ βάρβαροι» θὰ ἥσαν ίσως ἀπλᾶ τὰ πράγματα· θὰ προέκειτο ἡμῖν ἴστορικὸν ζήτημα, ἐπειδὴ τέλος πάντων θὰ ἐπρόκειτο περὶ τῆς συμπληρώσεως τῆς βαθμιαίας εἰσόδου πάντων τῶν δμοφύλων εἰς τὴν πυλαίαν ἀμφικτυονίαν, ἄλλα δὲν θὰ προέκυπτεν ἀναγκαίως καὶ φυλετικὸν ζήτημα. "Οπως ἔχει ἡ συνεστραμμένη φράσις, θὰ ἥδυνατο νὰ ἐρμηνευθῆ διττῶς: α) μετέχει τώρα τῆς ἀμφικτυονίας τὸ κράτος τῆς Μακεδονίας, ἀποτελούμενον ἐκ βαρβάρων καὶ ἐκ Μακεδόνων, οἵτινες δὲν εἴνε βάρβαροι (πρβλ. 4, 10), β) δπερ καὶ σύμφωνον πρὸς τὴν ροπὴν τοῦ Δημοσθένους: μετέχει τώρα τῆς Ἀμφικτυονίας τὸ κράτος τοῦ Φιλίππου, ἐνῷ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἴνε ὅχι ἐλληνες ἄλλα Μακεδόνες (βεβαίωσις ως ὑβρις τοῦτο) καὶ δὴ καὶ βάρβαροι (ἐπίτασις τῆς ὑβρεως τοῦτο ἔχουσα τὴν ἐκπορισθεῖσαν ἄνω βάσιν). Διὰ τοὺς ἀκροατὰς τοῦ ρήτορος, εἰ μὴ καὶ δι' ἥμᾶς, εἴνε δυνατὸν νὰ ρηθῆ περὶ τῶν λόγων τούτων ἡ ἀμέσως κατωτέρω φράσις αὐτοῦ τούτου τοῦ Δημοσθένους: «καὶ γέγονεν τὰ πράγματα· δσπερ αἰνιγμα». "Άλλα δι' αἰνιγμάτων καὶ κεκαλυμμένων ἡ ἐτεροσκελῶν βεβαιώσεων καὶ δι' ὑβρεων ἐκ πολιτικῆς ἐμπαθείας, ἔστω καὶ ἀν περιελαμβάνοντο αὐται εἰς τὸ πρόγραμμα ἐνὸς πολιτικοῦ κόμματος τῶν Ἀθηναίων, δὲν λύονται ἐθνολογικὰ ζητήματα, ως οὐδὲ διὰ τῆς δολίας ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀγνοίας ἡ τῆς περιωρισμένης γνώσεως τοῦ πλήθους.